

Силабус
навчальної дисципліни
Основи лінгвістичних досліджень
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма	Освітньо-професійна програма «Середня освіта (українська мова і література). Англійська мова»
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Українська мова і література
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	факультатив
Викладач	кандидатка філологічних наук, доцентка Ольга СОПІНА
Кафедра	української мови та славістики
Посилання на курс на сайті університету	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=3690
Контактний телефон	+38 050 640 40 05
E-mail викладача:	senichevaolga76@gmail.com

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3/ 90 год.	12 год.	12 год.	66 год.	-

Семестр: 3.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: парадигма дослідження, методологія, методи та прийоми лінгвістичного аналізу.

Метою викладання навчальної дисципліни “Основи лінгвістичних досліджень” є надати знання про сучасний стан лінгвістичної думки, зокрема теоретичні ідеї й положення, які перебувають у центрі зацікавлень сучасних лінгвістів й отримують неоднозначні розв’язання; формування знань про методологічну основу сучасної лінгвістики та вироблення у здобувачів вищої освіти навичок наукового дослідження в області філології із застосуванням сучасних методів.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни “Основи лінгвістичних досліджень” є: 1) надання здобувачам вищої освіти знань про основні поняття методології лінгвістичних досліджень; 2) актуалізація і конкретизація знань студентів про основні методи сучасних досліджень в області лінгвістики: загальнонаукових, загальнолінгвістичних та часткових; 3) демонстрація окремих методик лінгвістичних досліджень із метою застосування їх при написанні кваліфікаційних робіт; 4) вироблення навичок науково-дослідницької роботи в області лінгвістики.

Обов’язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури, спрямованої на розвиток навичок науково-дослідницької роботи в області лінгвістики. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, термінологічними та іншими видами словників, навчальною та довідковою літературою.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти буде **знати**:

- 1) основні поняття методології та методик лінгвістичного дослідження;
- 2) лінгвістичні основи аналізу мовних одиниць;
- 3) особливості історичних змін певних методів лінгвістичних досліджень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти буде **вміти**:

- 1) вільно володіти лінгвістичною терміносистемою з основ лінгвістичних досліджень;
- 2) здійснювати на наукових засадах лінгвістичний аналіз мовних одиниць в подальшій самостійній роботі;
- 3) на конкретних прикладах дати загальне поняття про лінгвістичний метод.

ЗМІСТ КУРСУ: МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Методологія, методи та прийоми лінгвістичного аналізу.

Тема 1. Поняття методу, методології, методики лінгвістичних досліджень.

Предмет і завдання курсу.

Методологія лінгвістичного аналізу.

Методологічні принципи лінгвістичного аналізу.

Методи лінгвістичного аналізу.

Методика лінгвістичного аналізу.

Тема 2. Основні та часткові методи лінгвістичного дослідження.

Основні методи лінгвістичного дослідження.

Часткові методи лінгвістичного дослідження.

Конкретно-практичні методи лінгвістичного дослідження.

Методи аналізу художнього тексту.

Змістовий модуль 2. Парадигми дослідження в сучасній лінгвістиці.

Тема 3. Лінгвістичні парадигми дослідження.

Порівняльно-історична (контрактивна, зіставна) парадигма, яка ґрунтується на порівняльно-історичному методі і властива лінгвістичним дослідженням XIX ст.

Системно-структурна парадигма, основою якої стає слово з усіма його аспектами у межах мовної системи. Антропоцентрична парадигма.

Тема 4. Основні напрями досліджень у сучасній лінгвістиці.

Внутрішня та зовнішня лінгвістика.

Ономасіологія або теорія номінації.

Соціолінгвістика.

Гендерна лінгвістика.

Прагматика.

Когнітивна лінгвістика.

Функціональна лінгвістика.

Психолінгвістика.

Лінгвокультурологія.

Дискурс-аналіз.

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль 3. Методи дослідження тексту в сучасній лінгвістиці (за О. Селівановою).

Тема 5. Функціональні парадигмальні методи лінгвістики.

Лінгвометодологія як нова галузь у сучасній лінгвістиці.

Функціональні парадигмальні методи лінгвістики.

Контекстуально-інтерпретаційний метод дослідження тексту.

Методика діалогічної інтерпретації тексту.

Тема 6. Міжпарадигмальні чи комбіновані методи лінгвістики.

Міжпарадигмальні чи комбіновані методи лінгвістики.

Наративний аналіз як метод дослідження тексту як маргінальний метод.

Метод когнітивного картування.

Змістовий модуль 4. Основні методи лінгвістичного аналізу.

Тема 7. Універсальні методи лінгвістичного дослідження.

Методи лінгвістичного аналізу: універсальні, традиційні та дискурсивні.

Гіпотетико-дедуктивний метод як універсальний.

Тема 8. Традиційні методи лінгвістичного дослідження.

Методи аналізу *синтагматичних відносин* (дистрибутивний метод, аналіз безпосередніх складників, валентнісний аналіз).

Методи аналізу *парадигматичних відносин* (метод опозицій, компонентний аналіз).

Тема 9. Метод опозицій.

Тема 10. Компонентний аналіз.

Тема 11. Дискурсивні методи лінгвістичного дослідження.

Прагматичний аналіз.

Конвент-аналіз.

Трансакційний аналіз.

Дискурс-аналіз.

МОДУЛЬ 3

Змістовий модуль 5. Новітні напрями дослідження когнітивної лінгвістики та лінгвокультурологічного концепту в сучасній лінгвістиці.

Тема 12. Напрями дослідження когнітивної лінгвістики.

Когнітивна лінгвістика: здобутки і перспективи.

Категорії комунікативної лінгвістики.

Напрями дослідження когнітивної лінгвістики.

Теорія когнітивних моделей (фреймова семантика).

Концептуальна метафора та концептуальна метонімія.

Теорія семантичних прототипів.

Когнітивна теорія літератури (когнітивна поетика).

Тема 13. Напрями дослідження лінгвокультурологічного концепту.

Лінгвокультурологічний підхід до мови.

Лінгвокультурологія як галузь мовознавства.

Напрями дослідження лінгвокультурологічного концепту.

Змістовий модуль 6. Новітні напрями дослідження у площині зіставного мовознавства та гендерного аналізу в сучасній лінгвістиці.

Тема 14. Основи гендерного аналізу.

Мова і гендер. Гендерна лінгвістика. Мовний сексизм.

Тема 15. Напрями дослідження у площині зіставного мовознавства.

Сучасна зіставна лексикологія: здобутки і перспективи. Становлення зіставної лексикології.

Напрями дослідження у площині зіставного мовознавства.

Методи навчання: словесні (лекція, бесіда, навчальна дискусія), наочні (спостереження, ілюстрування, відеометоди), практичні (вправи різних типів, комплексні контрольні завдання), домашні завдання, самостійна робота, диспут, постерна робота.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): курс „Основи лінгвістичних досліджень” на філологічних факультетах педагогічних університетів належить до числа дисциплін, що мають важливе теоретичне і практичне значення, оскільки вміння робити лінгвоаналіз мовних одиниць, текстів полягає не лише у виробленні навичок наукового дослідження, а й у демонстрації окремих методик лінгвістичних досліджень із метою застосування їх при написанні кваліфікаційних робіт.

Відвідування курсу: конспекти лекцій, розпис тем та завдань з кожної теми (домашнє завдання, проект, постер) для практичних занять (або семінарів), слайди будуть завантажені в електронну систему Moodle та скриньку групи. Зауважте, що конспекти лекцій дають лише загальний контур тем, що обговорюються на занятті. Вони не містять усіх важливих деталей. Відвідування занять – обов’язковий компонент вашої навчальної діяльності. Вам потрібно бути присутнім на заняттях, бути готовим до виконання тестів і завдань. Якщо ви пропускаєте поточні заняття, вам слід самостійно прочитати (вивчити) слайди та уточнити інформацію, що обговорювалася на занятті, у своїх одногрупників.

Технічне і програмне забезпечення/обладнання, наочність:

- робоча програма курсу;
- тексти лекцій;
- мультимедійні презентації лекцій;
- плани практичних занять та завдань до самостійної роботи;

- доступ до дистанційного курсу на сайті університету.

Список рекомендованих джерел:

Основний

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія, 2004. 343 с.
2. Дащенко Н. Лінгвістика тексту й основи лінгвоаналізу : методичні рекомендації. Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. 63 с.
3. Єрмоленко С. Нариси з української словесності : стилістика та культура мови. Київ: Довіра, 1999. 431 с.
4. Ковалик І. І., Мацько Л. І., Плющ М. Я. Методика лінгвістичного аналізу тексту. Київ: Вища школа, 1984. 120 с.
5. Косенко Ю.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2011. 187 с.
6. Миронюк Н. П. Лінгвістичний аналіз художнього тексту : збірник вправ і завдань. Київ: Вища школа, 1993. 159 с.
7. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. Київ: ВЦ Київський університет, 1999. 308с.
8. Рудик І.М. Культурна специфіка невербального коду в міжкультурній комунікації. Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 2005. N 23. С. 101-103.

Допоміжний

1. Дистрибутивний аналіз. Методика безпосередніх складників. Трансформаційний аналіз – методи лінгвістичних досліджень [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.bestreferat.ru/referat-163373.html>.
2. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування: навч. посіб. Харків: НФаУ, 2011. 132 с.
3. Кизилова В. В. Риторика з основами культури й техніки мовлення: навч. посіб. для студ. закл. вищої освіти. Старобільськ: Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка», 2018. 114 с.
4. Літературна норма і мовна практика: монографія / за ред. С. Я. Єрмоленко та ін. Ніжин: Вид-во «Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.
5. Методи лінгвістичних досліджень [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://knowledge.allbest.ru/languages/2c0a65625b3ac68a5c53b88521216c27_0.html.
6. Труб В. М. Явище «суржику» як форма просторіччя в ситуації двомовності. *Мовознавство*. 2000. № 1. С. 46-58.
7. Хміль Ф.І. Ділове спілкування: навч. посіб. Київ: «Академвидав», 2004. 280 с.

Інформаційні ресурси

1. bdpu.org : сайт Бердянського державного педагогічного університету .
2. <http://www.slovnyk.net>.
3. <http://www.wikipedia.org>.
4. <http://www.ostriv.in.ua>.
5. <http://www.ukrlit.vn.ua>.
6. <http://www.ukr-in-school.edu.ua.net>.
7. <http://www.nsu.ru/education/virtual/discourse.htm>.
8. <http://www.mova.dn.ua>.
9. http://ruthenia.info/text/lang/index_all.htm.
10. <http://litopys.org.ua/links/inmovozn.htm>.
11. <http://www.novamova.com.ua>.
12. <http://www.mova.info>.
13. <http://ulif.org.ua>.
14. <http://lingvoforum.net>.